

NIEZWYKŁE PIELEŃNIARKI Z LUBELSZCZYNY
- LAUREATKI MEDALU IM. FLORENCE NIGHTINGALE
AMAZING NURSES FROM THE LUBLIN REGION
- WINNERS OF THE FLORENCE NIGHTINGALE MEDAL

KRYSZYNA SZPAK-LIPIŃSKA

WYDZIAŁ NAUK MEDYCZNYCH, AKADEMIA NAUK SPOŁECZNYCH I MEDYCZNYCH W LUBLINIE
- AKADEMIA NAUK STOSOWANYCH, UL. ZAMOJSKA 47, 10-102 LUBLIN

Streszczenie

Medal Florence Nightingale (ang. Florence Nightingale Medal) jest najwyższym odznaczeniem przyznawanym od 1912 roku przez Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża wykwalifikowanym pielęgniarkom i pielęgniarzom będącym aktywnymi członkami Stowarzyszenia Krajowego Czerwonego Krzyża, Czerwonego Półksiężycza lub innej instytucji zajmującej się udzielaniem pomocy medycznej. Przyznawany jest osobom, które wyróżniły się czynami wymagającymi poświęcenia i wyjątkowej odwagi w niesieniu pomocy ludności, zarówno w czasie wojen jak i pokoju, niesieniu pomocy ofiarom konfliktów, kataklizmów i katastrof. Inicjatywa uczczenia pamięci niezwykłych czynów Florence Nightingale na rzecz poprawy opieki nad rannymi i chorymi pojawiła się na VIII Konferencji Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża w Londynie, a w 100-lecie urodzin Florence Nightingale 12 maja 1920 roku przyznano pierwsze Medale. Wśród 103 polskich laureatek Medalu im. Florence Nightingale - pielęgniarek i sanitariuszek wywodzących się z różnych środowisk i regionów naszego kraju są także pielęgniarki z Lubelszczyzny i im poświęcony jest niniejszy artykuł. Prezentowane są sylwetki Jadwigi Wandy Ściepko (1921-2008), która otrzymała Medal im. Florence Nightingale 12 maja 2001 r.; Anny Ginalskiej (1932-2022), która Medal im. Florence Nightingale otrzymała 12 maja 2007 r. oraz związanej, chociaż krótko, z Lubelszczyzną hrabiny Marii Tarnowskiej (1880-1966), która otrzymała Medal im. Florence Nightingale w 1923 r.

Słowa kluczowe: pielęgniarka/pielęgniarz, odznaczenie pielęgniarskie - Medal im. Florence Nightingale, Międzynarodowy Czerwony Krzyż, Polski Czerwony Krzyż.

Abstract

The Florence Nightingale Medal is the highest honor awarded since 1912 by the International Committee of the Red Cross to qualified nurses who are active members of the National Association of the Red Cross, the Red Crescent or other institutions dealing with medical assistance. It is awarded to individuals who have distinguished themselves by deeds requiring sacrifice and exceptional courage in providing aid to the population, both in times of war and peace, providing assistance to victims of conflicts, disasters and catastrophes. The initiative to commemorate Florence Nightingale's extraordinary deeds to improve care for the wounded and sick came at the Eighth Conference of the International Committee of the Red Cross in London, and on the 100th anniversary of Florence Nightingale's birth, the first Medals were awarded on May 12, 1920. Among the 103 Polish laureates of the Florence Nightingale medal - nurses and paramedics hailing from different backgrounds and regions of our country - there are also nurses from the Lublin region, and this article is devoted to them. There are presented the silhouettes of Jadwiga Wanda Ściepko (1921-2008), who received the Florence Nightingale Medal on May 12, 2001; Anna Ginalska (1932-2022), who received the Florence Nightingale Medal on May 12, 2007 and associated, although briefly with the Lublin region Countess Maria Tarnowska (1880-1966) who received the Florence Nightingale Medal in 1923.

Keywords: nurse/nurse, nursing award - Medal Florence Nightingale, International Red Cross, Polish Red Cross.

WPROWADZENIE

W Posłowniu do publikacji „Medalistki. Ich droga do medalu Florence Nightingale” autorstwa Krystyny Wolskiej-Lipiec, Małgorzaty Marcysiak i Grażyny Gierczak, prof. Bożena Urbanek pisze: „Pamięć o niezwykłych polskich kobietach, pielęgniarkach, sanitariuszkach doświadczonych okresem wojen, powstań, warta jest utrwalenia, a wiedza o nich winna być przekazana następnym pokoleniom, tym bardziej, że ponad sto kobiet, wybranych z ogromnego, a często zapomnianego już grona wybitnych Polek, za swą ofiarną pracę, a nawet poświęcenie życia, uzyskało cenione na całym świecie odznaczenie - Medal Florence Nightingale” (Wolska-Lipiec i in., 2022: s. 456).

Polskie laureatki Medalu im. Florence Nightingale - pielęgniarki i sanitariuszki wywodzą się z różnych środowisk i regionów naszego kraju. Wśród nich są także pielęgniarki z Lubelszczyzny, o których powinniśmy pamiętać i nie tylko być dumni z ich dokonań, ale czerpać z bagażu ich doświadczeń zawodowych i społecznych, naśladować ich postawy i wielką odwagę w wykonywaniu obowiązków w różnych, często ekstremalnych warunkach. Pielęgniarkom, niezwykłym kobietom, medalistkom z Lubelszczyzny będzie poświęcona dalsza część artykułu.

FLORENCE NIGHTINGALE - TWÓRCZYNI NOWOCZESNEGO PIELEŃNIARSTWA

Florence Nightingale zasługuje na przybliżenie jej sylwetki przede wszystkim z uwagi na wprowadzone przez nią zmiany w dziedzinie pielęgniarstwa. To kobieta, która w swoim działaniu przejawiała odwagę, determinację, fachowość, miłość do ludzi oraz odporność na trudności, z którymi przyszło się jej mierzyć. Była osobą wielce zasłużoną w niesieniu pomocy cierpiącym, pielęgnowaniu chorych i rannych żołnierzy. Jej działalność przyczyniła się do rozwoju idei humanitaryzmu, powstania ruchu czerwonokrzyżowego i profesjonalnego pielęgniarstwa.

Dlatego nie dziwi fakt, że dla uczczenia pamięci niezwykłych czynów Florence Nightingale jej imieniem ustanowiono najwyższe odznaczenie Międzynarodowego Czerwonego Krzyża - Medal im. Florence Nightingale, przyznawane pielęgniarkom całego świata za odwagę, wzorową służbę oraz poświęcenie chorym.

Fotografia 1. Florence Nightingale
(<https://www.gettyimages.com/photos/florence-nightingale>)

Florence Nightingale - angielska pielęgniarka, działaczka społeczna i publicystka, uważana za twórczynię nowoczesnego pielęgniarstwa. Urodziła się 12 maja 1820 roku we Florencji a zmarła 13 sierpnia 1910 roku w Londynie. Wypracowała podstawy, na których opiera się współczesny wizerunek pielęgniarki (Leszczyńska, 2018: s. 6-11).

Jako młoda, znakomicie wykształcona angielska arystokratka, zerwała z konwencjami społecznymi swoich czasów i zdecydowała, że jej powołaniem jest pomaganie chorym. Ukończyła kurs dla pielęgniarek i rozpoczęła pracę w wymarzonym zawodzie. Nie bała się sprzeciwić woli rodziców, ani ruszyć na front, by podczas wojny krymskiej (1854 rok) pomagać rannym żołnierzom brytyjskim (Scutari w Turcji).

Opiekując się rannymi na froncie, w nocy chodziła po szpitalu z lampą, sprawdzając, jak czują się chorzy. Dotychczas żadna pielęgniarka tak nie pracowała. Pacjenci nazywali ją „Dama z lampą”. Florence Nightingale opracowała wówczas metody i sposoby pielęgnacji chorych i poszkodowanych. Dzięki jej działaniom śmiertelność wśród rannych żołnierzy spadła z ponad 40% do około 2%. Przeanalizowała szczegółowo przyczyny zgonów żołnierzy podczas wojny krymskiej i przygotowała autorski wykres, na którym przedstawiła swoje obserwacje. Wykres ten został nazwany „Różą Nightingale” (Lewko i in., 2020: s. 87). Silnymi argumentami ukazаныmi na tym wykresie rozpoczęła lobbying polityczny na rzecz zmian w szpitalach.

Fotografia 2. Florence Nightingale, czyli „Dama z lampą” była nieocenioną pomocą dla żołnierzy podczas wojny krymskiej (<https://www.gettyimages.com/photos/florence-nightingale>)

W 1860 roku założyła w Londynie, przy Szpitalu św. Tomasza, pierwszą profesjonalną szkołę świecką dla przyszłych pielęgniarek – The Nightingale Training School (obecnie: The Florence Nightingale School of Nursing and Midwifery).

Florence Nightingale napisała również pierwszy w historii podręcznik pielęgniarstwa - „Uwagi o pielęgniarstwie”. Jej obserwacje i uwagi dotyczące sprawowania opieki nad chorymi do dziś stanowią podstawowe zasady pielęgniarstwa. Jako pierwsza opisała, jak planować opiekę, jak ważny jest sen i odpowiednia dieta w procesie zdrowienia oraz jak rozmawiać z pacjentami.

Nightingale przekształciła pielęgniarstwo w zawód społecznie szanowany, a szpitale w miejsca czyste, w których ludzie chorzy mogą odzyskiwać zdrowie i siły. Dzięki popularności Florencji Nightingale w Anglii, zmienił się także wizerunek pielęgniarki w świadomości społecznej, a jej pionierską pracę reformatorską kontynuowały absolwentki jej szkoły.

Florence Nightingale zmarła w roku 1910 ale wartości, które przekazała są wciąż aktualne, a ona sama pozostaje wzorem dla pielęgniarek i położnych na całym świecie (Leszczyńska, 2018: s. 6-11). Do dziś pielęgniarki składają „przysięgę Nightingale”, a dzień jej urodzin ustanowiono Międzynarodowym Dniem Pielęgniarki.

Inicjatywa uczczenia pamięci niezwykłych czynów Florence Nightingale na rzecz poprawy opieki nad rannymi i chorymi pojawiła się na VIII Konferencji Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża w Londynie. Pięć lat później, 16 maja 1912 roku, podczas IX Konferencji Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża w Waszyngtonie podjęto doniosłą uchwałę o ustanowieniu międzynarodowego odznaczenia dla pielęgniarek – Medalu im. Florence Nightingale – który miał być nagrodą za nieprzeciętne czyny dokonane w niezwykle ciężkich warunkach i pracą wymagającą wielkiej ofiarności. Ustalono też zasady jego przyznawania (Wolska-Lipiec i in., 2022: s. 5). Po raz pierwszy Medal przyznano w setną rocznicę urodzin Florence Nightingale 12 maja 1920 roku.

Zgodnie z regulaminem, Medal może być przyznany wykwalifikowanym pielęgniarkom oraz wolontariuszom wykonującym czynności pielęgniarstwie – kobietom i mężczyznom, będącym aktywnymi członkami Stowarzyszenia Krajowego Czerwonego Krzyża, Czerwonego Półksiężycy lub innej instytucji zajmującej się udzielaniem pomocy medycznej. Przyznawany jest osobom, które wyróżniły się czynami wymagającymi poświęcenia i wyjątkowej odwagi w niesieniu pomocy ludności, zarówno w czasie wojen jak i pokoju, niesieniu pomocy ofiarom konfliktów, kataklizmów i katastrof.

Przyznawany jest także jako wyraz uznania, za wyjątkowe zasługi dla pielęgniarstwa, nowatorską i twórczą działalność na rzecz zdrowia publicznego i edukacji pielęgniarstwie. Medal może być przyznany pośmiertnie, jeżeli osoba nominowana do jego otrzymania zginęła podczas pełnienia obowiązków (ICRC, 2023). Odznaczenie to mogą także otrzymać instytucje, które w czasie konfliktów zbrojnych, katastrof, kataklizmów zajmowały się udzielaniem pomocy medycznej lub pielęgniarstwie, wykazując się przy tym wyjątkową odwagą i ofiarnością.

W składzie Komisji przyznającej Medal Florence Nightingale znajdują się także pielęgniarki, m.in. prełożona pielęgniarek Międzynarodowej Federacji Stowarzyszeń Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężycy oraz przedstawiciel Międzynarodowej Rady Pielęgniarek (ICN), (ICRC, 2023).

Medale przyznawane są co dwa lata, za każdym razem może być przyznanych najwyżej 50 medali. Są one wręczane przez najwyższe władze państwowe (prezydent lub premier) albo przez prezesa stowarzyszenia narodowego. Wręczenie medalu ma charakter uroczysty, odpowiednio do rangi odznaczenia.

MEDAL FLORENCE NIGHTINGALE

Awers

Rwers

Baretka

Fotografia 3. MEDAL FLORENCE NIGHTINGALE
(<https://www.google.com/search?q=medal+florence+nightingale>)

Medal jest posrebrzany. Na awersie jest portret Florence Nightingale trzymającej w ręku lampę i napis: „Ad memoria Florence Nightingale 1820-1910” (tłum: „Pamięci F. N”). Na rewersie w obwodzie napis: „Provera misericordia et cara humanitate perennis de coruniversalis”. (tłum: „Za prawdziwe współczucie i ciągłą dla ludzkości pracę chwała i wdzięczność”). W środku jest wygrawerowane imię i nazwisko laureatki oraz data przyznania medalu.

POLSKIE MEDALISTKI

W ciągu ponad 100-letniej działalności Polskiego Czerwonego Krzyża, Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża w Genewie uhonorował Medalem im. Florence Nightingale 103 polskie pielęgniarki. Jak pisze Krystyna Wolska-Lipiec, „dumą napawa fakt, że 103 Polki pielęgniarki i sanitariuszki zostały uhonorowane tym wyjątkowym od-

znaczeniem. MKCK uznał, że spełniają one wszystkie kryteria regulaminu, a ich postawy i czyny są przykładem miłośniczej, samarytańskiej służby i wierności idei humanizmu” i dodaje: „Medalistki to duma polskiego pielęgniarstwa, choć one same podkreślają, że znacznie więcej pielęgniarek i sanitariuszek zasłużyło na najwyższe odznaczenia” (ICRC, 2023).

Pierwszą Polką uhonorowaną Medalem Florence Nightingale w 1920 roku była Maria Concetta Chłudzińska-Józefowicz (1896-1936). Została uhonorowana tym odznaczeniem na wniosek rządu Włoch i Włoskiego Czerwonego Krzyża za ogromne poświęcenie w niesieniu pomocy rannym i chorym żołnierzom walczącym w I wojnie światowej na froncie włoskim (Wolska-Lipiec i in., 2022: s. 9).

W 1923 roku Medal otrzymała Maria Tarnowska (urodzona na Lubelszczyźnie), w 1935 roku Zofia Szlenkier, a w 1946 roku Anna Rydlówna (Wielka Encyklopedia PWN, 2004: s. 566-567).

Do 2011 roku medal otrzymały 102 Polki, a w 2017 roku do ich grona dołączyła Anna Kaczmarczyk, mgr pielęgniarstwa i porucznik Wojska Polskiego. Swoją służbę rozpoczęła jako pierwsza kobieta – żołnierz w strukturach kompanii szturmowej 6. Brygady Powietrzno-Desantowej w Krakowie („czerwone berety”). Również jako pierwsza kobieta –żołnierz skakała ze spadochronem. Brała udział w misjach stabilizacyjnych w Bośni i Hercegowinie oraz w Afganistanie. Zajmowała się ewakuacją medyczną drogą lotniczą, opiekowała się pacjentami i kombatantami. Obecnie pracuje w krakowskim Wojskowym Ośrodku Medycyny Prewencyjnej (NIPIP, 2017).

PIELĘGNIARKI Z LUBELSZCZYZNY - LAUREATKI MEDALU IM. FLORENCE NIGHTINGALE

JADWIGA WANDA ŚCIEPKO (1921-2008)

Medal im. Florence Nightingale otrzymała 12 maja 2001 roku.

Fotografia 4. Jadwiga Wanda Ściepko (za: Wolska-Lipiec i in., 2022: s. 371)

Jadwiga Wanda Ściepko z domu Padwicka urodziła się 4 czerwca 1921 roku w Krasnymstawie, była jedyną córką Jana i Marianny Padwickich (Wolska-Lipiec i in., 2022: s. 371). W 1939 roku ukończyła gimnazjum w Krasnymstawie, otrzymała świadectwo dojrzałości, ale wybuch wojny uniemożliwił jej dalszą naukę. Na przełomie lat 1939/1940 odbyła przeszkolenie sanitariuszki na tajnych kursach. Natomiast dyplom pielęgniarki został nadany jej przez Urząd Wojewódzki, Wydział Zdrowia w Lublinie, w 1945 roku, po ukończeniu kursu dla pielęgniarek pracujących w zawodzie przez minimum pięć lat. Kurs ten ukończyła z wyróżnieniem i odznaczeniem. Ukończyła też kurs krwiodawstwa w Lublinie oraz w 1953 roku kurs powiatowych instruktorek w Warszawie.

Podczas II wojny światowej była łączniczką Batalionów Chłopskich i Armii Krajowej (UM Krasnostaw, 2004). oraz sanitariuszką w oddziałach partyzanckich. Brała udział w wielu niebezpiecznych akcjach, niosąc pomoc rannym partyzantom. 1 września 1940 roku rozpoczęła pracę jako p.o. pielęgniarki na oddziale zakaźnym w Szpitalu Powiatowym w Krasnymstawie. Prowadziła szkolenia sanitariuszy, organizowała dostawy środków opatrunkowych i lekarstw dla oddziałów partyzanckich. Od 1 grudnia 1940 roku do 27 lipca 1944 roku działała w ruchu oporu jako łączniczka BCH i AK. Współorganizowała konspiracyjne leczenie szpitalne dla ciężko chorych i rannych partyzantów. 26 lipca 1944 roku, następnego dnia po wyzwoleniu miasta, zorganizowała wyprawę do opuszczonych magazynów niemieckich, pozyskując dla szpitala duże ilości środków medycznych, opatrunkowych i żywności (Abramek, 2005: s. 371-373). Opiekowała się także rannymi żołnierzami radzieckimi.

Po wojnie zorganizowała pierwszy Ośrodek Zdrowia w swoim mieście. W roku 1947 ośrodek został przeniesiony do nowego budynku, otworzono też poradnię D i kuchnię mleczną. W ośrodku działała również poradnia skórno-wenerologiczna. Jadwiga Ściepko organizowała akcje dożywiania dzieci oraz szerzenia oświaty zdrowotnej. Od 1947 roku pełniła funkcję przełożonej ośrodka. Z Jej inicjatywy zostały utworzone w Krasnymstawie: pierwszy punkt krwiodawstwa i laboratorium do oznaczania podstawowych grup krwi, pierwszy gabinet stomatologiczny, pierwsza pracownia radiologiczna, poradnie: „K” (dla kobiet) i przeciwgruźlicza, gabinet fizykoterapii, pierwsza Stacja Pogotowia Ratunkowego oraz Wiejskie Ośrodki Zdrowia i przychodnie przeciwalkoholowe. Dodatkowo przez pół roku pracowała na pół etatu na stanowisku dyspozytorki Pogotowia Ratunkowego. W 1953 roku rozpoczęła organizowanie pracy w wiejskich ośrodkach zdrowia.

W krasnostawskim szpitalu pracowała 41 lat. W sierpniu 1981 roku przeszła na emeryturę. Zorganizowała pielęgniarską opiekę środowiskową i wychowała wiele pokoleń pielęgniarek. Aktywnie pracowała społecznie. Zorganizowała w szpitalu Izbę Pamięci, prowadziła kronikę szpitala (UM Krasnostaw, 2004).

Była przewodniczącą Koła PCK, czynnym działaczem Towarzystwa Przyjaciół Dzieci – pełniła funkcję sekretarza, działała w komitecie antyalkoholowym. Organizowała wiele akcji charytatywnych: kuchnię mleczną dla niemowląt, rozdawnictwo darów z UNRRA, zbiórki odzieży, zbiórki pieniędzy na zakup opatu dla biednych oraz dzieci

z rozbitych rodzin, dożywianie dzieci w szkołach, kursy udzielania pierwszej pomocy, akcje przeciwgruźlicze, a także bale charytatywne. 6 stycznia 1946 roku, podczas balu charytatywnego (organizowanego przez PCK), została ranna w wyniku eksplozji granatów wrzuconych przez nieznane osoby.

W 1945 roku przystąpiła do Związku Zawodowego Pracowników Służby Zdrowia i pełniła przez dwie kadencje funkcję przewodniczącej, a także męża zaufania, skarbnika i sekretarza. W zakładzie pracy była członkiem egzekutywy PZPR. Od roku 1983 aktywnie działała w Związku Bojowników o Wolność i Demokrację.

Pełniła również funkcję przewodniczącej Ligi Kobiet. Przez sześć lat była ławnikiem Kolegium Orzekającego, ławnikiem Sądu Rejonowego oraz społecznym kuratorem do spraw młodzieży. Była także przewodniczącą Koła PCK w szkole specjalnej dla dzieci upośledzonych, szczególnie troszczyła się o dzieci w domach dziecka.

Za swoją aktywną działalność zawodową i społeczną otrzymała następujące odznaczenia i wyróżnienia: Medal im. Florence Nightingale, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Srebrny Krzyż Zasługi, Odznaka „Za Wzorową Pracę w Służbie Zdrowia”; Medal XXX-lecia oraz „Złote Karpie” – honorowe wyróżnienie miasta Krasnystaw, (Wolska-Lipiec i in., 2022: s. 371-372).

Mężatka – mąż Władysław Ściepko. Matka dwóch synów, jeden z nich – Jacek jest lekarzem, radiologiem.

ANNA GINALSKA (1932-2022)

Medal im. Florence Nightingale otrzymała 12 maja 2007 roku.

Fotografia 5. Anna Ginalska (Lublin) i Kamila Łukaszewicz (Warszawa)
Foto: „Rzeczpospolita”

Anna Wanda Ginalska z domu Mrozowska urodziła się 16 czerwca 1932 roku w Krakowie. Była jednym z dwojga dzieci Władysława Mrozowskiego – wojskowego, zawodowego muzyka zatrudnionego w orkiestrze wojskowej i Alfredy Mrozowskiej z domu Dams, która zajmowała się domem i wychowaniem dzieci.

Anna Ginalska uczęszczała do Gimnazjum im. Emilii Plater w Białej Podlaskiej i Liceum im. Stefana Czarnieckiego w Chełmie. W 1949 roku uzyskała świadectwo dojrzałości, a w 1952 roku, w Państwowej Szkole Pielęgniarstwa w Chełmie (jako wyróżniająca się absolwentka) otrzymała dyplom pielęgniarki. Podjęła studia pedagogiczne i historyczne na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, które ukończyła w 1966 roku.

W latach 1968-1969 była stypendystką Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) i doskonaliła swoją wiedzę i umiejętności zawodowe na studiach podyplomowych w Centrum Medycznym Uniwersytetu Kalifornijskiego w San Francisco. Czas studiów na Uniwersytecie Kalifornijskim wspominała jako trudny z uwagi na barierę językową, ale niezwykle wartościowy. Realizowany tam program kształcenia był bardzo interesujący przydatny w dydaktyce, w szczególności w metodyce nauczania przedmiotów zawodowych, wymagał też dużego zaangażowania studentów w prowadzone zajęcia.

Po ukończeniu szkoły pielęgniarskiej, zgodnie obowiązującym wówczas nakazem pracy, od marca 1952 roku została zatrudniona w charakterze nauczycielki zawodu w Państwowej Szkole Pielęgniarstwa w Chełmie. W 1954 roku objęła funkcję kierownika szkolenia praktycznego i zastępowała dyrektorkę szkoły podczas jej nieobecności. Prowadziła również zajęcia w Liceum Felczerskim w Chełmie. Kolejnym miejscem pracy, od roku 1959, było Medyczne Studium Zawodowe w Lublinie. Rodzina Ginalskich przeniósł się do Lublina z powodu podjęcia pracy przez męża.

Miała też znaczący udział w powołaniu i organizowaniu pierwszego w Polsce (1968 rok) 3-letniego Wyższego Studium Pielęgniarstwa w lubelskiej Akademii Medycznej. W latach 1968-1969 przebywała na stypendium WHO w USA, a po powrocie do kraju podjęła pracę na uczelni. W 1971 roku prowadziła zajęcia w Medycznym Studium Zawodowym w Lublinie oraz na Wydziale Pedagogiki Specjalnej UMCS.

Ponownie oddelegowana została do WHO, gdzie objęła stanowisko eksperta w Biurze Regionalnym Afryki w Nigerii Północnej. Realizowała tam projekt S.H.S.004, którego celem była poprawa podstawowej opieki zdrowotnej na terenie Sokoto i Niger (dawny North-Western) Pełniła tam również funkcję doradcy do spraw szkolnictwa medycznego, nadzorowała szkoły pielęgniarstwa, 24 ośrodki szkolenia pracowników wiejskiej służby zdrowia oraz placówki służby zdrowia w terenie. Prowadziła zajęcia teoretyczne i praktyczne z udzielania pierwszej pomocy i rehabilitacji osób niepełnosprawnych (Łukasz Paluch, 1997: s. 2-5). Opracowała skrypt w języku angielskim dla pracowników służby zdrowia w Nigerii i Ghanie (tłumaczony na język Hausa i Nupe). Oceniała istniejące już programy kształcenia, modyfikowała je i wdrażała w praktyce. Rozpoczęła pierwsze na świecie szkolenia dla tradycyjnych położnych „UNGUAZOMA” – w bardzo trudnych warunkach, z zagrożeniem zakażenia chorobami tropikalnymi, prowadziła zajęcia dla 60-osobowej grupy położnych (Wolska-Lipiec i in., 2022:

s. 438). Przygotowywała zespół nauczycieli – wykładowców dla szkół medycznych. Biorąc czynny udział w doksztalcaniu nauczycieli szkół medycznych, równocześnie prowadziła wykłady w szkole pielęgniarstwa i uczestniczyła w egzaminach dyplomowych. Zorganizowała około 50 kursów podyplomowych różnego rodzaju, wyszkoliła 600 pracowników wiejskiej służby zdrowia. Mówiła: „tam trzeba było uczyć dziewczyny od podstaw, jak opiekować się pacjentami cierpiącymi na malarię, trąd. To było takie pielęgniarstwo ABC.”

Po zakończeniu projektu i powrocie do kraju, podjęła pracę w Centrum Medycznym Kształcenia Podyplomowego (CMKP) w Warszawie na stanowisku starszego wykładowcy. Po trzech latach od zakończenia pracy w charakterze eksperta w Nigerii, w 1986 roku została powołana przez WHO do pracy w Laosie, jako konsultant do spraw szkolnictwa medycznego. Efektem tej pracy stał się projekt rozwoju szkolnictwa pielęgniarstwa, położniczego i asystentów medycznych w Laosie, zostały również opracowane pomoce dydaktyczne i przewodniki. W Laosie szkoliła nauczycieli, prowadziła wykłady, warsztaty dla studentów i nauczycieli m.in. w Vientianie, Probang, Palise i Savannakhet. Zorganizowała bibliotekę, opracowała skrypt z pielęgniarstwa społecznego, nadzorowała pracę pięciu szkół asystentek pielęgniarstwa. Prowadziła grupy międzynarodowe podczas warsztatów organizowanych w Biurze Regionalnym w Manili („Podstawowa opieka zdrowotna” i „Profilaktyka AIDS”) (Wolska-Lipieci in., 2022: 438).

Po powrocie do kraju w 1989 roku, wróciła do pracy w Centrum Medycznym Kształcenia Podyplomowego w Warszawie i wykorzystywała zdobyte doświadczenia do prowadzonej tam działalności dydaktycznej. W CMKP prowadziła zajęcia dydaktyczne dla kierowniczej kadry lekarskiej i pielęgniarstwa w ramach specjalizacji z organizacji ochrony zdrowia. W roku akademickim 1999/2000 przeszła na emeryturę, ale w dalszym ciągu chętnie dzieliła się swoją wiedzą i bogatym doświadczeniem zawodowym podczas licznych konferencji i spotkań środowiska zawodowego pielęgniarstwa i położnych, również bardzo chętnie uczestniczyła w uroczystościach w chełmskiej szkole medycznej, której była absolwentką.

Anna Ginalska była bardzo aktywną członkinią licznych organizacji krajowych i zagranicznych. Od 1954 roku należała do Polskiego Czerwonego Krzyża (PCK), pełniła funkcję opiekunki koła PCK w Chełmie, prowadziła szkolenia pielęgniarstwa pracujących na wsi, brała udział w komisjach egzaminacyjnych egzaminów państwowych dla dyplomowanych pielęgniarstwa. Od 1955 roku należała do Związku Zawodowego Pracowników Służby Zdrowia, pełniła funkcję przewodniczącej Sekcji Pielęgniarek i Położnych w Lublinie i wchodziła w skład Zarządu Głównego ZZPSZ. Od momentu powstania (1957 rok) Polskiego Towarzystwa Pielęgniarskiego (PTP), była jego aktywną członkinią, początkowo Zarządu Koła PTP w Chełmie, następnie Zarządu Oddziału PTP w Lublinie oraz Plenum Zarządu Głównego PTP. Od 1984 roku aktywnie działała w Głównym Komitecie Olimpiad Pielęgniarskich Średnich Szkół Medycznych, początkowo jako członkini, następnie przez dwie kadencje jako przewodnicząca. Należała także do Warszawskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Higienicznego (PTH), gdzie była członkinią Zarządu Oddziału. Była również członkinią Polskiego Towarzystwa Medycy-

ny społecznej i pełniła funkcję wiceprzewodniczącej Oddziału Warszawskiego. Należała do Polskiego Towarzystwa Socjologicznego Sekcja Medycyny Społecznej oraz do Towarzystwa Przyjaźni Polsko - Nigeryjskiej, gdzie pełniła funkcję wiceprzewodniczącej.

Jako członkini International Help Age była facylitatorką grup warsztatowych w Warszawie, w Rumunii, Słowenii i na Litwie. Należała do Health Foundation, była tam autorką i realizatorką programu dotyczącego współpracy i relacji lekarz – pielęgniarka, prowadziła zajęcia warsztatowe i sesje anglojęzyczne. W organizacji Sue Ryder Foundation pełniła funkcję dyrektorki ds. pawilonów dla ofiar II wojny światowej, niepełnosprawnych oraz osób poszkodowanych w wyniku powodzi w Polsce. Wspólnie z Sue Ryder wizytowała te placówki a raporty z działalności zamieszczała na łamach miesięcznika „Pielęgniarka i Położna” (Wolska-Lipiec i in., 2022: s. 438).

W swoim dorobku zawodowym posiadała wiele publikacji, m.in.: cztery skrypty dotyczące pielęgniarstwa społecznego, około pięćdziesiąt artykułów publikowanych w czasopismach zawodowych w Polsce, publikacja „NursinAfrica w „Tales from the field” w 1988 roku w Filadelfii, publikacje w ramach dwóch programów, w których uczestniczyła z ramienia WHO. Swoje doświadczenia i przeżycia z misji WHO opisała w trzech książkach:

1. „Rok za Atlantykiem”, wspomnienia stypendystki WHO, Lublin 2000.
2. „Moja afrykańska misja”, Wydawca: Naczelna Izba Pielęgniarek i Położnych, Warszawa 2010.
3. „Pielęgniarka w kraju miliona słoni – Daleki Wschód”, Wydawnictwo Gaudium, Lublin 2015.

Warto sięgnąć do tych interesujących, pięknie wydanych książek, aby nie tylko zetknąć się z pracą zawodową Anny Ginalskiej, ale też poznać jej zainteresowania i pasje.

Anna Ginalska za swoją bardzo aktywną działalność zawodową i społeczną w kraju i za granicą otrzymała wiele odznaczeń i wyróżnień, a wśród nich to najwyższe światowe odznaczenie dla pielęgniarek Medal im. Florence Nightingale, który został uroczysto wręczony 12 maja 2007 roku, w pałacu Na Wodzie w Łazienkach Królewskich w Warszawie.

Ponadto otrzymała: Krzyż Kawalerski Odrodzenia Polski, Złoty Krzyż Zasługi, Srebrny i Złoty medal Polskiego Towarzystwa Higienicznego, Medal Zasłużony dla Akademii Medycznej w Lublinie, Medal Za zasługi dla Wydziału Pielęgniarstwa w Lublinie, Medal okolicznościowy Akademii Białskiej, Odznaka Za Wzorową Pracę w Służbie Zdrowia, Złota Odznaka PCK, Złota i Srebrna Odznaka Związku Zawodowego Pracowników Służby Zdrowia, Odznaka Honorowa Za zasługi dla rozwoju pielęgniarstwa, Złota Odznaka za czyny społeczne, Odznaka 1000-lecia.

Mężatka – mąż Henryk Ginalski, inżynier, absolwent AGH. Matka dwóch synów. Zmarła 15 września 2022 roku w wieku 90 lat, w Lublinie (Wolska-Lipiec i in., 2022: s. 439).

HRABINA MARIA TARNOWSKA (1880-1966)
Medal im. Florence Nightingale otrzymała w 1923 roku.

Fotografia 6. Hrabina Maria Tarnowska (za: Wolska-Lipiec i in., 2022: s. 371)

Z Lubelszczyzną, chociaż krótko, związana była także hrabina Maria Tarnowska. Pochodziła ze starej kniaziowskiej rodziny Światopełk-Czetwertyńskich. Urodziła się 6 lipca 1880 roku na w Milanowie niedaleko Parczewa. Wyszła za mąż za Adama hrabiego Tarnowskiego, sekretarza ambasady austrowęgierskiej w Waszyngtonie. Praca męża w dyplomacji wiązała się z częstymi wyjazdami na placówki zagraniczne, w ciągu dekady mieszkali w kilku stolicach europejskich: Paryż, Drezno, Bruksela, Madryt, Londyn, Sofia.

W Bułgarii zastała ich pierwsza wojna bałkańska (1912-1913). Maria Tarnowska zaangażowała się w niej w roli sanitariuszki. Rok później w Wiedniu ukończyła kolejny kurs pielęgniarski. Zdobyte doświadczenie wykorzystała na froncie na ziemiach polskich w czasie I wojny światowej. Pracowała jako sanitariuszka w rejonie Lublina, a następnie w Krakowie.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości działała w Polskim Towarzystwie Czerwonego Krzyża. Była współorganizatorką szpitala polowego w Warszawie. Kiedy wybuchła wojna polsko-bolszewicka (1919-1921), została delegatką Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża przy Wojsku Polskim. Kierowała grupą sanitariuszek w 12. Pułku Ułanów Podolskich. W pierwszej połowie sierpnia 1920 roku kierowała jednostkami sanitarnymi 6. Brygady Jazdy. Pełniła także funkcję komendantki czołówki frontowej Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża.

Po zakończeniu działań wojennych mianowano Marię Tarnowską Naczelną Siostrą PTCK. Zajmowała się edukacją pielęgniarek, tworzyła nowoczesne pielęgniarstwo

w Polsce. Z jej inicjatywy do 1939 roku na obszarach wiejskich utworzono blisko 300 ośrodków zdrowia. Była niestrudzoną propagatorką higieny. Jej staraniem na terenie szpitala PTCK przy ul. Smolnej 6 w Warszawie powstał dom pielęgniarek, w którym był wdrażany zawodowy program szkoleniowy dla adeptek pielęgniarstwa.

W 1927 roku, kiedy na bazie PTCK powstał Polski Czerwony Krzyż, weszła w skład Zarządu Głównego PCK. Dziesięć lat później stanęła na czele Korpusu Sióstr PCK wspieranego przez Ministerstwo Spraw Wojskowych. W czasie okupacji, w październiku 1939 roku została wiceprezesem Zarządu Głównego PCK, kierowała także pracami krakowskiej delegatury PCK. Była też zaangażowana w działalność Stołecznego Komitetu Samopomocy Społecznej oraz współorganizatorką Rady Głównej Opiekuńczej. W 1942 roku została aresztowana przez Gestapo pod zarzutem nielegalnego przyjęcia pieniędzy dla PCK z zagranicy. Przez kilka miesięcy była więziona na Pawiaku. Po zwolnieniu z więzienia wstąpiła do konspiracji. Z racji wysokiej pozycji społecznej i doświadczenia delegowano ją w czasie powstania warszawskiego do rozmów z Niemcami na temat ewakuacji ludności cywilnej (w dniach 8–10 września 1944 r. ewakuowano z Warszawy 20–25 tysięcy osób, głównie kobiet, dzieci i starców). Hrabina Tarnowska brała również udział w negocjacjach kapitulacyjnych. Po wojnie władze komunistyczne usunęły ją z PCK. Została aresztowana i trafiła do więzienia w Olkusz. Zarzucano jej kolaborację z Niemcami. Po uwolnieniu z więzienia organizowała w Krakowie opiekę nad byłymi więźniami obozów niemieckich.

W 1946 roku wyjechała do Szwajcarii, a później do Brazylii (do syna). Stała się jedną z głównych postaci tamtejszej Polonii. Ciągle jednak powracała myślami do Polski. W korespondencji do rodziny pisała: „W najcudniejszym parku głuszec tęskni do kniei”. Do Warszawy wróciła w 1958 roku i zamieszkała przy ul. Poznańskiej. Zmarła 7 lat później, 10 lipca 1965 roku, pochowano ją w rodzinnym grobowcu hrabiów Uruskich na Starych Powązkach (pck.malopolska, 2019).

Jej zasługi były wielokrotnie honorowane wysokimi odznaczeniami, m.in.: Złotym Krzyżem Zasługi z Mieczami, Krzyżem Walecznych, Odznaką Honorową Polskiego Czerwonego Krzyża. W 1923 roku, jako druga Polka otrzymała najwyższe odznaczenie przyznawane przez Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża – Medal im. Florence Nightingale. W 2016 roku, Prezydent RP Andrzej Duda odznaczył, pośmiertnie, hrabinę Marię Tarnowską Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski za wybitne zasługi dla kultury polskiej. 10 listopada 2022 roku w Milanowie koło Parczewa odsłonięty został mural upamiętniający hrabinę Marię Tarnowską - mieszkankę Milanowa, postać niezwykle barwną i zasłużoną dla Polski. Mural wykonały radzyńskie artystki Antonina Bożym-Rotari oraz Magdalena Kiewel, a autorką projektu muralu była Ewa Dąbrowska. Podczas wydarzenia można było również obejrzeć wystawę „Czterwertyńscy – więźniowie zamku w Lublinie”, która wypożyczona została z Muzeum Narodowego w Lublinie (lublin112, 2023).

PODSUMOWANIE

Anna Kaczmarczyk – polska medalistka z 2017 roku zapytana o to, czy medal Florence Nightingale jest motywacją do działania, odpowiedziała: „O tak! To nie tylko wyróżnienie, lecz także zobowiązanie do dalszej pracy, zwłaszcza nieustannej pracy nad sobą. To odznaczenie jest dla mnie szczególne, ale uważam, że jest to uznanie dla całego polskiego środowiska pielęgniarskiego. Zwłaszcza dla pielęgniarek wojskowych, które służąc na misjach i opiekując się rannymi żołnierzami, wykonują bardzo ciężką pracę. Na misjach służył i nadal służy doskonale wykwalifikowany personel pielęgniarski. Ja czuję się tylko przedstawicielką tego środowiska. Ale wiem jedno, jestem pielęgniarką w mundurze, żołnierzem. Jestem dumna z tego i nie wyobrażam sobie, że mogłabym wykonywać inny zawód” (NIPIP, 2017).

Życie i bliskość tak znakomitych kobiet, pielęgniarek, skłania do rozważań nad postawami, zasadami etycznymi w zawodzie pielęgniarskim i mobilizuje do nieustannej pracy nad sobą kolejne pokolenia polskich pielęgniarek.

BIBLIOGRAFIA

1. Abramek Z. (2005), Pielęgniarki Polskiego Czerwonego Krzyża wyróżnione Medalem im. Florence Nightingale, Polski Czerwony Krzyż, Mazowiecki Zarząd Okręgowy, Warszawa.
2. Janus B. (2007), Pielęgniarki regionu Wielkopolski - odznaczone Medalem im. Florence Nightingale „Problemy Pielęgniarstwa”, nr 2-3, s. 96-103.
3. Leszczyńska M. (2018), Zanim pielęgowanie stało się zawodem, „Magazyn Pielęgniarki i Położnej”, nr 6, s. 6-11.
4. Łukasz Paluch K. (1997), Prezentacje, „Pielęgniarstwo 2000”, nr 1, s. 2-5.
5. Pielęgniarstwo wczoraj i dziś. Rok 2020 rokiem pielęgniarstwa (2020), (red.), J. Lewko, C. R. Łukaszuk, E. Krajewskiej-Kułał, Wydawnictwo Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku, Wydział Nauk o Zdrowiu, Białystok.
6. Wolska-Lipiec K., Marcysiak M., Gierczak G. (2022), Medalistki. Ich droga do Medalu Florence Nightingale, Naczelna Izba Pielęgniarek i Położnych, Warszawa.
7. Materiały archiwalne – Izba Tradycji MSZ w Chełmie.

STRONY WWW

1. <http://www.wmpp.org.pl/> [on-line 05.07.2023].
2. <https://skuteczneraporty.pl/blog/roza-nightingale-jeden-wykres-ktory-uratowal-tysiace-ludzi-i-zmienil-historie>, [on-line 05.07.2023].
3. <https://www.icrc.org/en/document/florence-nightingale-medal-2023-recipients> [on-line 05.07.2023]
4. <http://um.krasnystaw.pl/zlote-karpie-2004-r-vii-edycja-0> [on-line 06.07.2023]
5. <https://www.1944.pl/artykul/niepokorna-hrabina-maria-tarnowska,5169.html> [on-line 06.07.2023].
6. <https://www.lublin112.pl/odslonieto-mural-upamietniajacy-hr-marie-tarnowska-zdjecia/>[on-line 06.07.2023]
7. <http://pck.malopolska.pl/hrabina-maria-tarnowska-wiceprezes-polskiego-czerwonego-krzyza/> [on-line 06.07.2023]